

3. **Златарски В. Н.** История на българската държава през средните векове. Том I. История на Първото българско царство. Част II. От славянизацията на държавата до падането на Първото царство (852-1018) / В.Н. Златарски. – София: Университетско издателство «Св. Климент Охридски», 2007. – 892 с.
4. **Лев VI Мудрый.** Тактика Льва / Лев VI Мудрый / Изд. подготовил В. Кучма. – СПб.: Алетея, 2012. – 368 с.
5. **Рашев Р.** Цар Симеон военачальникът / Р. Рашев. – Варна: Славена, 2007. – 48 с.
6. **Leszka M.** Symeon I Wielki a Bizancjum. Z dziejów stosunków bułgarsko-bizantyńskich w latach 893-927 / M. Leszka. – Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2013. – 368 s.

Skrypkaru K. Foreign policy of Simeon the Great in 893-927

The analysis of foreign policy of the bulgarian king Simenon I the Great is carried out in the article on the basis of written and iconographic sources. In addition, the influence of nomadic peoples – hungarians and pechenegs – on the deployment of hostilities in the Carpatho-Balkan region is described. On the basis of the historical-geographical method, the author argues that, as a result of the reign of Simeon the Great, the First Bulgarian Empire reached its highest power in the Balkans at the end of the 9-th - the first quarter of the 10-th century.

Keywords: *Byzantine Empire, First Bulgarian Empire, Carpatho-Balkan Region, pechenegs, hungarians, military affairs, foreign policy.*

Родічева Єлизавета

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, студентка 3 курсу

Науковий керівник: викл. Чепіженко В. В.

**Політика папи Інокентія III щодо Лангедока
напередодні альбігойських воєн**

У статті мова йде про положення церкви на землях південної Франції наприкінці XII – на початку XIII сторіч, коли до влади приходить один з наймогутніших у історії пап первосвященик. Розкривається еволюція його поглядів на боротьбу з альбігойською єрессю та методи протистояння їй.

Ключові слова: *Інокентій III, Лангедок, єресь, Петро де Кастельно*

З початку першого хрестового походу могутність католицької церкви у Західній Європі надзвичайно збільшилася. Усі монархи визнавали авторитет папи та не наважувались протидіяти його рішенням, хіба що, при нагоді, намагалися зберегти нейтралітет. Але вже на кінець XII – початок XIII сторіччя духовна зверхність над світською владою, закріплена ще диктатом папи Григорія VII, дала першу тріщину. Слабкість пап останньої чверті XII ст.

викликала претензії таких могутніх монархів, як, наприклад, Філіп-Август Французький [3, с. 126-127]. Але попередники Інокентія III, які не мали великого політичного хисту, були старими та кволими, дали можливість плідно розвиватися єресям по всій Європі. І врешті-решт загроза постукала у двері Риму. На межі смертельної катастрофи католицизму, ніби подарунок, з'являється молодий талановитий Джовані-Лотаріо Конті – папа Інокентій III, чийм ім'ям буде ознаменована ціла епоха.

Від своїх попередників, зокрема Григорія VII, Інокентій увібрав ідеї світового панування Церкви, створення Латинської імперії (що власне йому й вдалось зробити у 1204 році після взяття Константинополя). Таким чином, він мріяв знову об'єднати захід та схід під однією рукою.

Великих успіхів на політичній арені Інокентій зазнавав ще й тому, що велика була його духовна влада. Загроза інтердикту змушувала князів та королів діяти на користь церкви, часто поступаючись власним інтересам. Зовсім інша ситуація була на півдні Франції. Волелюбні міста вважали нижчим за їх гідність миритися із вказівками церкви та виконувати примхи папи. Єретичні вчення були більш популярні у землях Лангедока – у містах, де мирно співіснували численні торговці, євреї та арабські купці, селяни, аристократія та хрестоносці, де жителі міст могли спокійно зачинити ворота перед сюзереном, якщо той їм не до вподоби, де в одній родині звичайною справою було існування єретика та воїна Божого, де католицизмом переважно нехтували та висміювали [5, с. 7]. Сюди не долітав голос ставленика Бога на землі, аж поки на престол не сів Інокентій III.

Перші роки папства колишній граф Конті був більш стурбований підготовкою четвертого хрестового походу. Успіхи на Сході йшли на спад, особливо після ганебної спроби німецького хрестового походу під проводом Генріха VI, тому так важливо було поновити там авторитет християнства, поки ще не пізно. На південь Франції папа ж направив двох легатів, які мали всі повноваження діяти на благо церкви, а місцевим духовникам та світським вельможам було наказано в усьому сприяти папським посланням. Крім того, мала місце булла, надіслана Раймонду VI – найвпливовішому графу у Лангедоці та захиснику єретиків. У ній графу пропонувалося «змити минулі злочини відповідним покаанням» – шляхом походу у святу землю чи самому Раймонда, чи його васалів та ратників, які б «зробили те, що не під силу зробити самому [графу]» [2, с. 374-375]. У цієї булли було дві мети. По-перше, зібрати більше військо для очікуваного походу у Палестину, і, мабуть, це була реальна ціль послання. По-друге, у ній йдеться про зняття з графа інтердикту та прощення попередніх гріхів, щоб роз'єднати його з єретиками та налаштувати проти них.

Усі ці міри, прийняті у перші роки правління Інокентія III мали зворотній ефект. Невдачі папа приписував неправильному вибору легатів. У кінці 1203 року два нових посланці розпочали свою діяльність в Лангедоці. Це були вчені мужі, справжні прихильники (якщо не сказати – фанатики) своєї справи – Петро де Кастельно та Рауль [5, с. 211]. Шляхом примусу вони

скликали усіх членів капітулу та родовитих мешканців Тулузи, і ті дали клятву слідувати католицтву. Взамін легати пообіцяли ім'ям папи захищати свободи та привілеї міста. Звісно, ні про яку щирість у цій сцені мови йти не може, більшість з тих, хто присягав, все одно лишилися при своїй вірі. Мережа єретичних священиків розтягнулась по всьому Лангедоку. Вони були більш красномовними, підготовленими та мали ширшу підтримку. Крім того, часто виникали конфлікти між місцевими католицькими священиками та легатами. Так, наприклад, конфлікт з нарбонським єпископом призвів до того, що у травні 1204 році папа вирішив послати третього легата, з більш широкими повноваженнями – Арнольда [5, с. 212-213].

Папські легати активно проповідували у землях альбігойців, знімали з посад усіх підозрілих священиків та вели постійний контроль за єретиками, але все це лише обертало проти них місцеве населення – як єретиків, так і католиків. Погрози інтердикту нікого не лякали, припинення католицького богослужіння тільки радувало більшість, руки легатів опускалися, а папа й досі не приймав рішучих дій. «Ніякі легатства не в силах більше зупинити зло. Церковні судини та священні книги піддаються у Провансі жахливим кощунствам. Єретики публічно хрестять на маніхейський лад, вони не соромляться проповідувати свою злочинну брехню... Тільки погрози французького короля можуть спонукнути їх виконати свій обов'язок» [5, с.214] - так писав до папи Петро де Кастельно, але звернення до Філіпа II врешті-решт не мали жодного сенсу. Раймонд VI був його двоюрідним братом, тому піднімати зброю на нього король не хотів, але й захистити перед папою графа також було не під владою монарха [4, с. 296-298]. Тому, коли після вбивства де Кастельно Інокентій закликав короля зібрати військо проти єретиків, король згодився лише не перешкоджати усім бажаючим іти у похід проти альбігойців. Але це було трохи пізніше. Зараз же ми повинні згадати ще одного персонажа цих подій, якого папа заохочував до діяльності у Лангедоці і який, на відміну від попередників, мав деякий успіх.

Мова йде про святого Домініка. Свій перший візит у Лангедок він здійснив під час подорожі у Скандинавію, супроводжуючи кастильського священика, дона Дієго. На зворотному шляху вони знову зупинилися в Тулузі, де Домінік й знайшов своє поприще. Його методи полягали у тому, щоб проповідувати подібно до перших апостолів – бідних, але щирих у своїх віруваннях, близьких до народу. Повчання та християнське виховання, вважав Домінік, найкраще підходять для впливу на єретиків. Саме тоді в його голові зародилися образи майбутнього ордену і він втілював деякі свої ідеї у Лангедоці, створивши жіночі та чоловічі школи для виховання у дусі християнства, звісно під заступництвом папства [5, с. 219]. Його системі у майбутньому судилося стати справжнім механізмом винищення альбігойської єресі, але наразі, після вбивства де Кастельно, просто слів стало замало.

Це вбивство потрясло увесь християнський світ, а причетність до нього графа тулузького погіршила становище всього регіону. Прийшов час переходити від слів до справи. По натурі гуманний, Інокентій хотів би

уникнути збройного конфлікту, але він чітко розумів, що якщо він не візьметься за зброю зараз – згодом увесь християнський світ опиниться під загрозою знищення. Ряд булл від 6 березня 1208 року почали збір «тих, хто запалав або ревністю до віри католицької, або помстою за кров праведника, що волає від землі до небес» [1, с. 556-560].

Як ми бачимо, політиці Інокентія III відносно єретиків південної Франції з самого початку не притаманне насилля. І хоча він бачив наявність загрози, не ясно, як склалися б обставини, якби не вбивство Петра де Кастельно. Ми не можемо випускати з уваги доволі успішну діяльність святого Доменіка та покровительство його справі з боку Інокентія. Тому можна припустити, що альбігойський хрестовий похід був терміновою вимушеною мірою, щоб не лишити без покарання вбивць недоторканного легата та не допустити інших подібних злочинів.

Але, з іншого боку, ми не можемо заперечувати, що вбивство де Кастельно було дуже зручним приводом до активних дій з боку папського престолу. Зручним був також час хрестового походу: четвертий похід вже завершився і доволі успішно, папська область у ході спритних політичних маневрів приєднала деякі німецькі землі і мала одні з найбільших розміри за часи існування, авторитет папи серед народу був надзвичайно високий. Інокентій цілком міг розраховувати на широку підтримку своїх намірів, тим паче, що землі Лангедока дуже багаті та плодючі, тому перспектива воювати у їх межах приваблювала сіверян та бажаючих нажитися на війні. А папа таким чином отримував велике військо та гарантію на перемогу задума.

Література

1. *Patrologiae* / edit. J-P. Migne. – vol. 13. – Seu Petit Montrouge., 1855. – 537 с.
2. *Patrologiae* / edit. J-P. Migne. – vol. 14. – Seu Petit Montrouge., 1855. – 736 с.
3. Гергей Е. История папства / Е. Гергей. – М., 1996. – 463 с.
4. Дюби Ж. История Франции. Средние века. От Гуго Капета до Жанны д'Арк. 987-1460. / Ж. Дюби. – М., 2001. – 416 с.
5. Осокин Н. А. История альбигойцев и их времени / Н.А. Осокин. – М., 2000. – 896 с.

Rodicheva Ye. Politics of Pope Innocent III concerning Languedoc on the eve of the Albigensian wars

In the article we are talking about the situation of the Church in the lands of southern France in the late XII – early XIII centuries, when the power came one of the most powerful high priest in the history of the popes. The text reveals the evolution of his views on the fight against albigasion heresy and methods of opposition to it.

Keywords: *Innocent III, Languedoc, heresy, Peter de Castelnau.*